

بهش : زمانی کوردی

کۆلیژ : زمان

زانکۆ : سه لآحه ددین

بابهت : فۆنه تیک

په رتووکی کۆرس : قۆناغی یه که م – سمستهری یه که م

ناوی مامۆستا : هه ژار قادر اسماعیل

سالۆ خویندن : 2023-2024

پەرتووکی کۆرس

Course Book

1. ناوی کۆرس	فۆنەتیک
2. ناوی مامۆستای بەرپرس	هەزار قادر اسماعیل
3. بەش / کۆلیژ	زمانی کوردی / کۆلیژی
4. پەیوەندی	ئیمیل: hazhar.ismail@su.edu.krd
5. یەکەیی خۆیندن (بە سعات) له هەفته یەک	بۆ نموونە تیۆری: (3) یەکە, که دەکاتە (3) کاتژمێر له هەفته یەکدا. پراکتیک: نموونە ی پراکتیکی بۆ بابەتە تیۆرییەکان دەهیندریتهوه.
6. ژمارە ی کارکردن	(6) کاتژمێر, پۆژانی: دوو شەممە, پێنج شەممە
7. کۆدی کۆرس	
8- پڕۆفایلی مامۆستا	له ساڵی 1980 چوومه ته بهر خۆیندن له ساڵی 1996 په یمانگای ناوهندی مامۆستایانی ههولێرم تهواو کردوو، له ساڵی 2004 به دهستهێنانی برۆانامه ی به کالۆیۆس له کۆلیژی پهروه رده - بهشی زمان و ئهدهبی کوردی - زانکۆی سه لاهه ددین. دوو سال وهکو معید کارم کردوو له کۆلیژ. له ساڵی 2009 به دهستهێنانی برۆانامه ی ماستەر له بواری دهنگساز ی - له کۆلیژی زمان ی زانکۆی سه لاهه دین - له شاری ههولێر. له ئیستادا وهکو مامۆستا وانه ده لیمه وه له کۆلیژی زمان، بهشی زمان ی کوردی.

<p>دەنگسازى، فۇنەتيك، فۇنۇلۇجى، دەنگ، پىت، فۇنىم، بېرگە، ياسا فۇنۇلۇجىيەكان، ...</p>	<p>9. وشە سەرەككىيەكان</p>
<p>10. ناوەرۆكى گىشتى كۆرس:</p> <p>دەنگسازى : ئەو لىقەى ئاستى زمانە لە دەنگەكانى زمان دەكۆلىتتەوہ بە ھەردوو لايەنى گىشتى (فۇنەتيك) و تايبەتتەكەى (فۇنۇلۇجى). فۇنۇلۇجى ئەولقەى دەنگسازىيە، كە لە دەنگەكانى زمانىكى ديارىكرائو، تايبەت و چۆنىتەى رىزىبوونيان بۆ پىكھىناني بېرگە و وشە دەكۆلىتتەوہ. ئەوہى جىگەى ئامازە پىدانە ئەوہىيە كە يەكە (دانە)ى سەرەكى فۇنۇلۇجى (فۇنىم)ە. ياخود دەكرى بىيژىن: فۇنۇلۇجى بەشىكى سەرەكى ئاستى دەنگسازىيە و تويژىنەوہ لە فۇنىمە كەرتى و ناكەرتىيەكان دەكات، ئەمەش لە دوای ديارىكرائى ئەلۇفۇنەكانى ھەر فۇنىمىك.</p> <p>ئەو بابەتانەى كە فۇنۇلۇجى گىرنگيان پىدەدات، برىتىن لە:</p> <p>1-دەستنىشانكرائى فۇنىمەكانى زمانىكى ديارىكراو.</p> <p>2-ديارىكرائى و خستىنەپرووى ئەو شىوہ و قالبە بېرگەيانەى كە لە ئەنجامى چوونە پال يەكترى فۇنىمەكانى ئەو زمانە بەرچا و دەكەون.</p> <p>3- خستىنەپرووى شوين و شىوہى ھىز و ئاوازە لەناو بېرگە و وشە و رستەكانى ئەو زمانەدا</p>	
<p>11. ئامانجەكانى كۆرس :</p> <p>ئەم بابەت چەند ئامانجىكى گىرنگ دەپىكى:</p> <p>أ-ئامانجى گىشتى:</p> <p>1-قوتابى لەماوہى خویندى ئەو بابەتەدا زانىارى گىشتى لەبارەى بابەتەكە پەيدادەكات.</p> <p>2-دەبىتتە خاوەن زانىارى جۇراوجۇر و تايبەتى وەك لىھاتوويەك بۆ بابەتەكە، كە ئەمەش رىگا خۇشكەرە بۆ ئامادەبوونى كارى مامۇستايى و تويژەرى.</p> <p>3-جىبەجىكرائى بنەماتىورىيەكانى بابەتەكە بەگىشتى لەچوارچىوہى بوار و پەھەندى كارەكى .</p>	

ب- ئامانجى تايپه تى:

1- ئامانجى مەعرفى و زانستى : قوتابى ئاشنا دەبىت بە چەمكى دەنگسازى بە ھەردوو لاقەكانى فۇنەتېك و فۇنۇلۇجى و ماناكانى و ناسىنى زانستى دەنگسازى بەگشتى و فۇنۇلۇجى بە تايپەت.

2- ئامانجى دەروونى : قوتابى دەكرى لايەنگىرى و ھەست و سۆز و خۇشەويستى بۇ بابەتەكە بە گشتى پەيدا بىكات ، بە تايپەتتى كاريگىرى و سەلىقەى بۇ مېژووى زمانى كوردى و قۇناغە جياوازييەكانى و تايپەتمەندىيەكانى و شوپىنى زمانى كوردى لەناو زمانەكانى جېھاندا ، ئەمەش بە ھەول و كۆشش و كات پېويستى و خويندەنەو دېتە بەرھەم .

3- ئامانجى پەفتارى و كردارى : قوتابى دەتوانىت لەكاتى بوون بە مامۇستا يان توپزەر يان كۆرگىپ و سىمىنار سود لە زانىارى نېوبابەتەكە بەگشتى وەربگىرېت و بەكارىان بەھىنېت، بە تايپەتېش لە بارەى دەنگسازى زمانى كوردى.

12. ئەركەكانى قوتابى :

لەميانەى خويندى بابەتى فۇنۇلۇجىدا، قوتابى بەشېوھەكى گشتى چەند ئەركىكى سەرەكى ھەيە :

1- ئامادەبوون لە كات و ساتى ديارىكراودا.

2- ئامادەكردنى سىمىنار.

3- خۇ ئامادەكردنى پېش وەختە.

4- ھېئانەوھى نمونەى پراكىتىكى لەكاتى وانە گوتنەوھدا.

13. پىگەى وانەوتنەوھ :

- بۇ وانە وتنەوھەكى زانستىانە و بە سود لەم بابەتە، پېويستە ئەم پىگايانە بگىرېنە بەر:

1- دابەشكردنى كات لە كاتى وانە وتنەوھدا

2- وانەكە لە پىگەى داتاشۇ پوون دەكرېتەوھ

3- بەكارھېئاننى ھۇيەكانى فېركردن، وەكو: تەختە سېى، قەلەمى پەنگا و پەنگ، پىسپار و وەلام گفوتوگۇى زانستى.

14. سىستەمى ھەلسەنگاندن:

سىستەمى ھەلسەنگاندن برىتېيە لە كۆرسات، كە تيايدا (40%) نمرە لە وەرزى دەبىت و (60%) لە كوتايى سىستەر

15. دهئنه نجامه کانی فیربوون:

گرینگترین دهئنه نجامه کانی ئه م بابه ته ده کړی له خالانه ی خواره وه کورتیان بکهینه وه:

1- قوتابی دوی ته واوبوونی کورسه که زانیاریه کی گشتی جوړاوجوړ له باره ی دهنگسازي به گشتی و فونولوجی زمانی کوردی به تاییه ت په یدا ده کات.

2- قوتابی بیته خاوه نی کومه لیک زانیلری و بنه مای زانستی به سوود له م بواره دا تاوه کو بتوانیت له داهاتوو لیکولینه وی جیاواز له نیویاندا بکات و به تاییه تیش له چوارچیوه ی زمان و دهنگسازیدا.

16. لیستی سه رچاوه

أ- سه رچاوه بنه رته تیه کان:

1- نه وره حماني حاجی ماری، زمانی کوردی له بهر پوښنایی فونه تیکدا، چاپخانه ی کورپی زانیاری کورد، به غدا، 1956.

2. ره حمان ئیسماعیل هسه ن، برکه و ئاستبوونی برکه له زمانی کوردیدا، ماسته رنامه، کولیتی ئاداب، زانکوی سه لاهه دین، 1991.

3. هه ژار قادر اسماعیل، پونانی برکه و گورانی سنوری برکه له شیوه زاری باله کایه تیدا، نه کادیمیای کوردی، هه ولیر، 2007.

4. نه ریمان خوښناو، دهنگسازي، چاپی سییه م، ئاویر، هه ولیر، 2015.

5. وریا عومهر نه مین، فونه تیک و فونولوجی، گوڤاری کورپی زانیاری عیراق، دهسته ی کورد، به رگی بیسته م، 1989

6. غازی علی خورشید، فونه تیک و فونولوجی، ده زگای چاپ و په خشی سه رده م، سلیمانی-2010

7- فواد حه مه خورشید، زمانی کوری - دابه شبوونی جوگرافیایی دیالیکته کانی، وه رگی رانی/ حه مه که ریم هه ورامی، 1985.

8- عه بدولمه ناف ره مه زان، نه تلله سی زمانی (هه ریمی کوردستان به نمونه)، چاپی یه که م، چاپخانه ی سپیریز، دهوک، 2011.

9- محمد معروف فه تاح، زمانه وانی، چاپخانه ی حاجی هاشم، چاپی دووه م، هه ولیر، 2011.

10- یوسف شه ریف سه عید، زمانه وانی، چاپخانه ی پوژه لات، چاپی یه که م، هه ولیر، 2011.

11- محمد محمد یونس، دهروازه یه ک بو زمانه وانی، وه رگی رانی: نه ریمان خوښناو، چاپخانه ی پوژه لات، چاپی

یەكەم ، ھەولێر ، 2010.

12- سەلام ناوخواش و نەریمان خۆشناو، زمانەوانی ، بەرگی (1,2,3) ، چاپخانەى ئاویڕ، ھەولێر ، 2010..

13- كسپە ئەبوبەكر ، پەيوەندى بىر و زمان لە كوردیدا، زانكۆى سلێمانى ، 2014.

14- محمد على الخولى، معجم علم اللغة النثرى ، بیروت، 1982.

15- محمد على الخولى، معجم علم اللغة التگبىقى، بیروت، 1986.

25- The Study of Language ,George Yule, Cambridge University Press,5 edition.

ناوى مامۆستا	ئامانج	17.بابەتەكان
	<p>كردنەوہى دەروازەيەك بۆ چوونە ناوبابەتەكە و ناساندنى كۆرسبووك.</p> <p>دەرخستنى چەمكى فۆنۆلۆجى لە پووى وشەو زاراوہى و مانا جياوازيەكانى.</p> <p>پوونكردنەوہى پەيوەندى نىوان دەنگسازى و مۆرفۆلۆجى و واتاسازى، ھىنانەوہى نمونەى پراكتىكى.</p> <p>باسكردنى فۆنىم لە پووى چەمك و زاراوہ و ھىنانەوہى نمونەى پراكتىكى.</p> <p>دەستنيشانكردنى فۆنىم و تايبەتمەنديەكانى فۆنىم</p> <p>دياريكردن و پوونكردنەوہى گرنكى زمان لە ژيانى مرۆفايەتيدا .</p> <p>. باسكردن و پونكردنەوہى فۆنىمە كەرتى و ناكەرتيەكان</p> <p>باسكردنى ئەلۆفۆن و جۆرەكانى ئەلۆفۆن و پەيوەندى بە فۆنىم.</p> <p>شيكردنەوہى بېرگە و ئاراستەكانى بېرگە،</p>	<p>ھەفتەى يەكەم : ناساندنى بابەتەكەو پوونكردنەوہى كۆرسبووكى بابەتەكە.</p> <p>ھەفتەى دووہم : ناساندنى چەمكى فۆنۆلۆجى و ماناكانى .</p> <p>ھەفتەى سىيەم: پەيوەندى دەنگسازى بە ئاستەكانى ترى زمان</p> <p>ھەفتەى چوارەم : يەكەسەرەكيبەكانى فۆنۆلۆجى(فۆنىم)</p> <p>ھەفتەى پىنجەم: فۆنىم و تايبەتمەنديەكانى.</p> <p>ھەفتەى شەشەم: پۆلينيكردى فۆنىمەكان</p> <p>ھەفتەى ھەوتەم: ئەلۆفۆن</p>

	<p>که خۆی دەبینیتەوه له ئاراستەى فۆنەتیکى و فۆنۆلۆجى .</p> <p>باسکردنى جۆرهکانى برپگه و قالبهکانى برپگه به گشتى و زمانى کوردى به نمونه .</p> <p>باسکردنى هیشوووه کۆنسانت و جۆرهکان و نمونهى پراکتیکى .</p> <p>پوونکردنه وهى فۆنیمه ناکه رتیبه کان و هینانه وهى نمونهى پراکتیکى</p> <p>□ - یاسای سوان (له ناو چوون) .</p> <p>- یاسای هاتنه ناوه وه (پهیدا بوون)</p> <p>یاسای دنگه گۆرکى .</p> <p>- یاسای جیگۆرکى دنگه کان (سهرو ژیر)</p> <p>- یاسای ته بايى .</p> <p>- یاسای هه لوه شان وه .</p> <p>- یاسای گونجان و نه گونجان .</p>	<p>ههفتهى هه شته م: برپگه</p> <p>ههفتهى نۆیه م : قالب و جۆرهکانى برپگه</p> <p>ههفتهى دهیه م: هیشوووه کۆنسانت</p> <p>ههفتهى یازدهیه م: فۆنیمه ناکه رتیبه کان</p> <p>ههفتهى دوازه دهیه م: یاسا فۆنۆلۆجیبه کانى زمانى کوردى .</p> <p>ههفتهى سیزدهیه م: یاسا فۆنۆلۆجیبه کانى زمانى کوردى .</p> <p>ههفتهى چواردهیه م: یاسا فۆنۆلۆجیبه کانى زمانى کوردى .</p>
	<p>پراکتیککردنى که رهسته کانى فۆنۆلۆجى</p>	<p>18. بابتهى پراکتیکى</p>

Ministry of Higher Education and Scientific research

	<p>(فۆنيم ، مۆرفيم ، وشه ، گرى، رسته ...هتد) له نيو ده وروبهرى نا زمانى و نمونه هينانه وه بويان.</p>	
<p>19. پرسىارى نمونه يى:</p> <p>1- پيناسه ي فۆنيم بکه و گرنگترين ئه رکه كانى بژميره . 2- جياوازى برگه ي فۆنه تىكى و فۆنۆلۆجى بکه به نمونه وه. 3- جياوازى دهنگ و پيت و فۆنيم له چيدايه ؟ به نمونه وه وه لامه كه ت ده وله مه ند بکه .</p>		
<p>20. تيبينى تر</p>		